

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 24. V Ljubljani, 31. decembra 1908. Leto XXV.

Obseg: Petindvajsetletnica »Kmetovalca«. — Škodljivost visokih jasel (žlebov) in senenih gar. — Kake je sadna drevesa saditi v slabo zemljo, da dobro rasejo. — Važnost dušika za travnike. — Vprašanja in odgovori. — Kaj delajo naše podružnice. — Gospodarske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Petindvajsetletnica „Kmetovalca“.

Z današnje številko je zaključil gospodarski list „Kmetovalec“ svoj XXV. letnik, zato bodi ta številka nekaka slavnostna številka.

Petindvajset let v občni zgodovini ne pomeni dolge dobe, a v zgodovini časnika je četrt stoletja vendar doba, ki je znamenita, in zato ni čuda, če celo večji listi velikih narodov praznujejo svoje petindvajsetletnice z izdajo posebnih slavnostnih številk.

C. kr. kmetijska družba kranjska je kot lastnica in izdajateljica „Kmetovalca“ iz tehtnih vzrokov opustila izdajo slavnostne številke, ki more biti proračunjena le za vnanji blesk; ona slavi ta gotovo pomembni dogodek edino le z zavestjo, da je častno spolnjevala svojo nalogo in da je bil „Kmetovalec“ v preteklih 25 letih ves čas uspešno bodrilo k napredku kmetijstva ne le na Kranjskem, temveč med Slovenci sploh.

„Kmetovalec“ je danes najstarejši kmetijskостrokovni list slovenski, ki je z največjim uspehom deloval za kmetijski napredek med Slovenci, in če s ponosom zremo do obmejnih krajev našega delovanja, tudi v vsej skromnosti lahko trdimo, da smo Slovenci, poprej zaostali, prekosili svoje najbližje mejaše v večini kmetijskih panog glede boljšega in umnejšega gospodarjenja. Največje zasluge na tem dejstvu ima pa gotovo „Kmetovalec“, ki je v svojem petindvajsetletnem obstanku v tisočeri krajših in daljših spisih razširjal kmetijsko znanje med ljudstvom in ga je pripravljajal za boljšo gospodarsko bodočnost, ki je temelj zagotovljenemu obstanku vsakega naroda.

Boriti se nam je bilo v pričetku z zastarelimi predsodki; počasi smo prodirali, ves naš up je bil stavljen na bodočnost; umiral je starejši rod in na njegovo mesto je stopal dovtetnejši mlajši naraščaj, in zato so uspehi našega prizadevanja od dne do dne očitnejši. Naša naj-

prijetnejša zavest je dejstvo, da je „Kmetovalec“ poznan od starih in mladih po vsem ozemlju, kjer se razlega slovenska govornica, in ta zavest nam je najdragocenejši dar ob našem petindvajsetletnem slavlju.

Redke so bile doslej petindvajsetletnice časnikov, posebno strokovnih; s petindvajsetletnico „Kmetovalca“, ki je že samanasebi in zlasti med Slovenci gotovo pomembna, se pa združuje še redke dogodek: praznovanje tudi petindvajsetletnice uredovanja lista po eninisti osebi. Urednik, ki je priredil prvo številko „Kmetovalca“, je uredil tudi današnjo, ki zaključuje četrstoletno izdavanje! Če se pomisli, da urednik slovenskega strokovnega lista v naših razmerah ne more biti le urednik, marveč predvsem tudi spisovatelj ogromne večine spisov, potem se šele more ceniti petindvajsetletnica „Kmetovalčevega“ urednika po svojem bistvu.

Petindvajsetletno slavlje „Kmetovalca“ pa ni le notranja zadeva c. kr. kmetijske družbe kranjske, temveč sploh zadeva napredujočega našega kmetijstva, in če se na to slavlje samo opozori in opusti vsako blesteče postopanje, ne pozabimo pri tem na bodočnost našega naroda, ki bodi boljša in gotovejša.

Bodi razširjenje „Kmetovalca“ podlaga boljši bodočnosti našega kmetijskega stanu, ki je strokovno naobražen najtrdnější temelj našega narodnega obstanka. Razširjajte „Kmetovalca“, pridobivajte novih udov naši družbi; mi pa ne ostanemo stari, temveč obljubimo, da bomo s podvojeno silo in pomlajeni delovali

„za blagor kmetijskega stanu!“

Prošnja. Na notranji strani inseratnega ovojnega lista današnje številke je tiskano vabilo na naročbo „Kmetovalca“, oziroma k pristopu k c. kr. kmetijski družbi kranjski, v obliki lepaka. Prosimo vse ude ali naročnike, da ta lepak na vidnih krajih, na pr. v gostilnah, v javnih prostorih, na vogalih svojih hiš itd. prilepijo ali primerno pritrdijo, ter sploh nam pomagajo dobiti v novem letu veliko novih naročnikov, oziroma udov.

Škodljivost visokih jasel (žlebov) in senenih gar.

Če naša goved ni taka, kakor bi morala biti, je vse polno vzrokov, ki so jim največ vzrok živinorejci sami, ker pri gojitvi, krmljenju in strežbi delajo veliko napak.

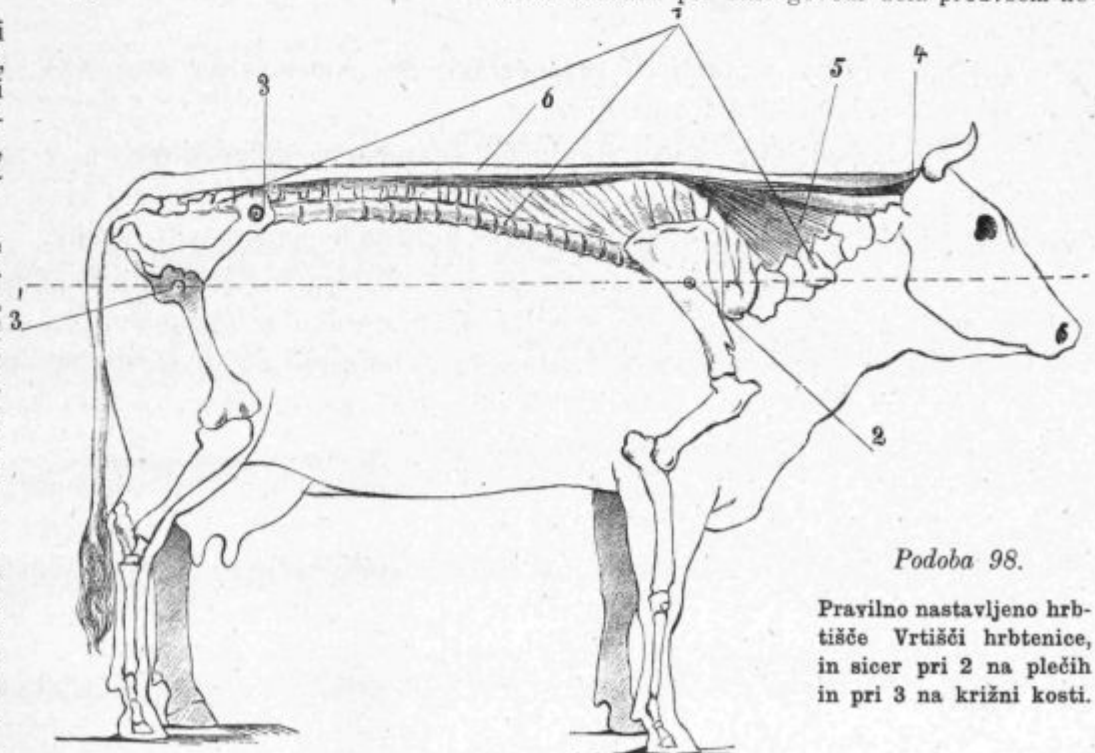
Kdo bi tajil, da je vendar dandanes naša goved veliko boljše in lepša kakor je bila nekdanj! To imamo pripisovati v majhni meri boljšemu ravnanju z govedjo, največ pa mnogim stotinam dobrih čistokrvnih bikov, ki so prišli iz tujine v deželo.

Dober bik nedvomno veliko stori za zboljšanje črede, a kaj pomaga, če se z njegovim zarodom zopet napačno ravna in se s takim ravnanjem tisto deloma podere, kar se je doseglo ali vsaj nameravalo doseči z dobrim plemenjakom.

V trgovini z govedjo, zlasti s plemensko govedjo, ne odločujejo cene živini samo njene dobre lastnosti, temveč v prav veliki meri tudi lepa vnanost. Vnanost

naše govedi, t. j. njihovo lepoto, skoraj splošno kvarijo veliki trebuhu in vdrti hrbti.

Velike trebuhu pri naši govedi dela predvsem ne-

Podoba 98.

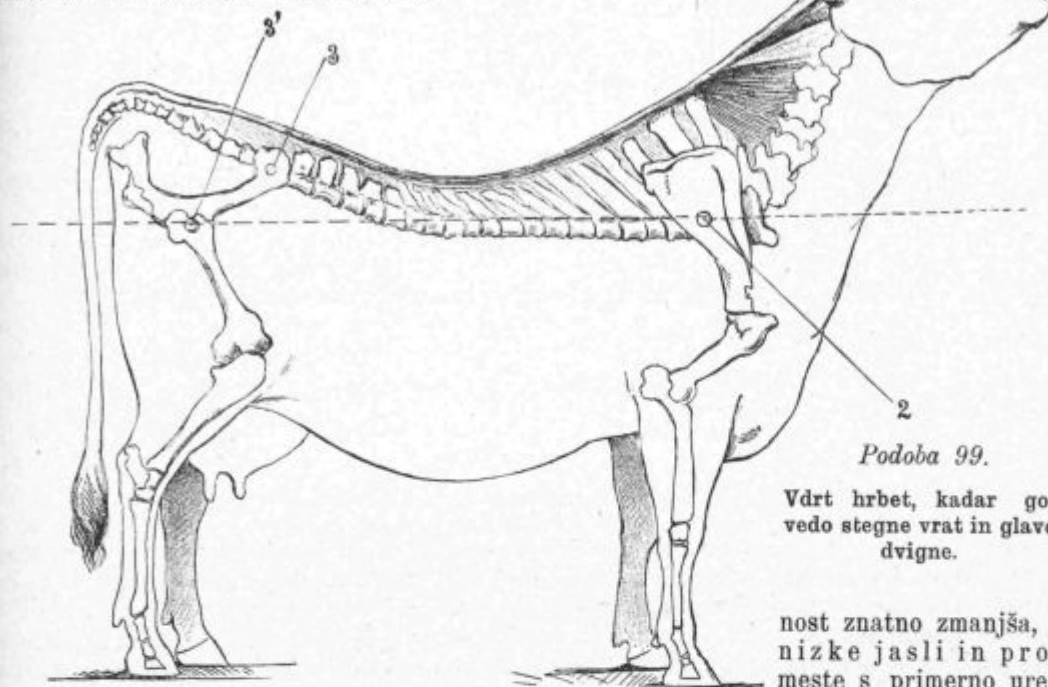
Pravilno nastavljeno hrbtišče Vrtišči hrbtenice, in sicer pri 2 na plečih in pri 3 na križni kosti.

prikladno krmljenje v mladosti in napajanje, posebno pozimi.

Odstavljena teleta navadno ne dobivajo zadosti močne krme, zato zaostajajo, njih okostje se ne razvija,

je šibko in velika množina prazne slame in sena obtežuje drob, ki s svojo težo krivi šibko hrbtno okostje in ga slednjič trajno skrivi. Trebuh obtežuje vrhutega še voda, ker govedo pride žejno k vodi, se je neizmerno nažlampa, kar raztega želodec in drob, govedo dobi velik vamp, oziroma trebuh, in vse tu omenjeno pomaga, da živali dobe velike trebuhe in vdrte hrbte.

Na hrbtenici sta dve vrtišči (glej pod. 98). Če se glava dvigne, potem se mora hrbtenica pri mladi govedu, ko je še dovolj mehka in gibčna, na teh vrtiščih sukati, in sicer spredaj pri plečih (glej pod. 99. pri 2) in zadaj pri križni kosti (glej pod. 99. pri 3), vsled česar se hrbet vdere, in nastavek repa se dvigne. Nasprotno se pa mora hrbet dvigniti, če se glava sklone (glej pod. 100.). Iz tega vzroka je paša tako koristna za razvoj lepega hrbta, ker mora mlada živina na paši imeti sklonjeno glavo, pri čemer se hrbtišče vzboči. Iz tega vzroka je pa tudi velika nemarnost, če mora mlada živina neprenehoma jesti z iztegnjenim vratom iz previsokih jaslí in gar. Previsoke jaslí in gare so najboljše sredstvo, da dobi goved v hlevu vdrt hrbet in se njihova vred-

Podoba 99.

Vdrt hrbet, kadar govedo stegne vrat in glavo dvigne.

Na paši vse to ni mogoče, ker govedo počasi uživa sočno travo, žeja ni velika in navadno more govedo na paši do vode, kadar količkaj čuti žejo. Na paši zrejena goved je vedno lepša, in prav imajo tisti, ki trdijo, da brez paše ni umne živinoreje.

Pri nas je paše vedno manj, goved se večinoma redi v hlevu, zato pa moramo v hlevu vse tako urediti, da se slabe posledice hlevske reje po možnosti odstranijo.

Vdrtih hrbtov pri nas ne dela le neprimerna krma, posebno pri mladi govedu, temveč tudi preredko napajanje, vsled česar se živina le dvakrat ali celo samo enkrat na dan nažlampa velike množine vode.

Pa je še neki vzrok vdrtih hrbtov v naših hlevih.

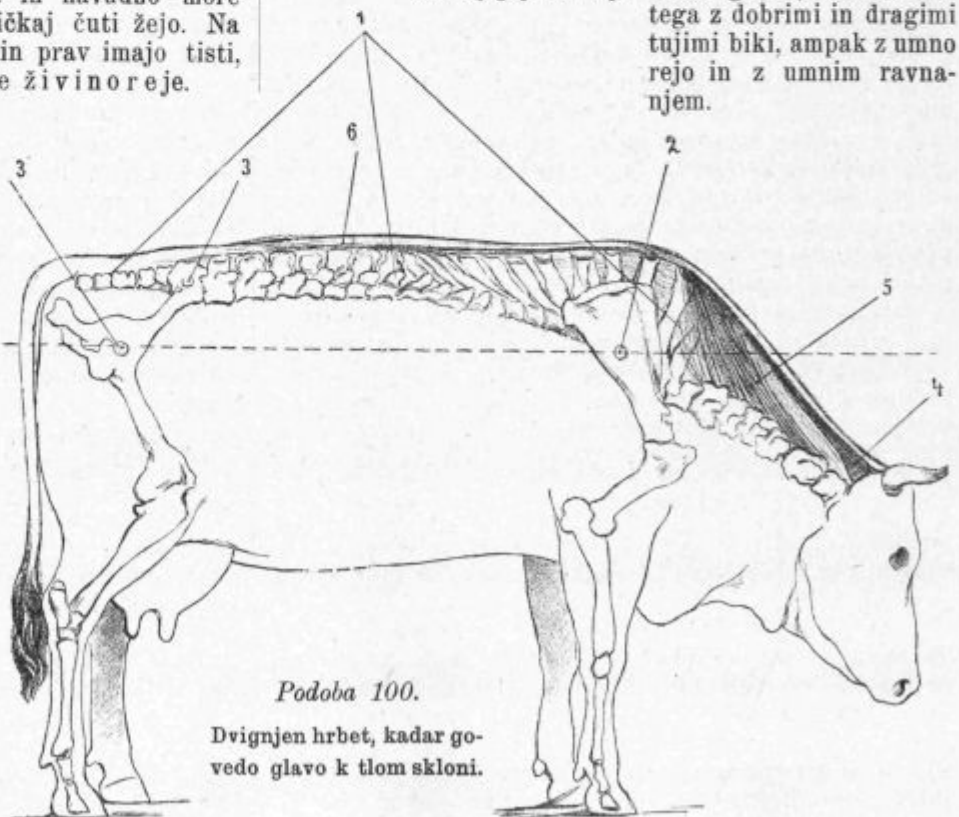
Ta vzrok so previsoke jaslí in tiste presnete gare za seno, ki o njih večina naših živinorejcev misli, da ne more brez njih izhajati.

Na Kranjskem imamo danes že kakih dvesto prav dobrih hlevov, in letos smo imeli priliko pregledati 91 hlevov takih posestnikov, ki so prosili za nagrado za zboljšanje hlevov. Naredili so prav lepe hleve, oziroma so jih popravili, a v večini naših drugače dobrih hlevov je videti previsoke jaslí in poleg njih še tiste nesrečne gare. To nam je bil povod, da smo spisali ta spis in da opozarjamo živinorejce na ta veliki, lahko rečemo splošnji nedostatek.

Zakaj so visoke jaslí in gare škodljive?

Če naj gojimo lepo zraslo goved, ne dosežemo tega z dobrimi in dragimi tujimi biki, ampak z umno rejo in z umnim ravnanjem.

Če naj gojimo lepo zraslo goved, ne dosežemo tega z dobrimi in dragimi tujimi biki, ampak z umno rejo in z umnim ravnanjem.

Podoba 100.

Dvignjen hrbet, kadar govedo glavo k tlom skloni.

Skrbimo s primerno krmo, zlasti z močnimi krmili, da bo mlada živina rastnainbo imela trdno okostje; ne delajmo ji s pokladdanjem velikih množin prazne krme in z napačnim napajanjem velikih trebuhov, ki krivijo s svojo težo hrbtišče; ne krivimo

hrbtišča z visokimi jaslami in z nepotrebni garami, in gojili bomo lepo goved, ki bo imela primerno ceno.

Sprednji rob jasel je pri odrasli govedi od tal 50 cm dovolj visok, pri mladi govedi more biti pa še nižji, in če so jasli tako narejene, da je njih dno 20 cm nad tlemi, pa popolnoma zadostuje, in goved je iz takih jasel sklonjena kakor na paši. Če so jasli primerno urejene, živina ne bo stopala v jasli.

Kako je sadna drevesa saditi v slabo zemljo, da dobro rasejo.

Na to vprašanje odgovarja izkušen sadjar takole:

1. Jamo, kamor hočes drevo vsaditi, izkoplji, če le moreš, že nekoliko tednov prej, preden sadiš. Če sem mislil drevesca saditi jeseni, sem jim jame izkopal kmalu po otavi, če sem jih pa hotel saditi spomladi, sem jame izpopal že jeseni. To je zato dobro, ker izkopana zemlja potem dalje časa leži na zraku, solncu in dežju ter se jako zrahlja in napije rodovitnosti izpod neba.

2. Jame izkopljem kar se da plitve, po en čevljev globoke, po 3—5 čevljev pa široke, da so podobne plitvim skledam ali dlani človeške roke; po takih jamah se drevesne korenine dobro razširijo.

3. Rušo porežem toliko globoko, kolikor globoko ji segajo korenine, ter jo denem na stran. Prvo zemljo, tik pod rušo, denem posebej na stran, ker je vrhnja boljše od spodnje, ki jo tudi posebej denem na drugo stran. Kadar je jama izkopana, denem rušo na dno, toda narobe, ter jo precej dobro pomendram in potlačim. In tako pustim jamo prazno, dokler ne pride čas saditve. Posebno koristno je za drevje, če v jame, dokler so še prazne, natrosiš nekoliko dobro podelanega gnoja. Dež izpira gnoj, in gnojnica se iz njega odceja v globino. Ta gnoj pa moraš zopet iz jame pobrati, ko sadiš drevesca.

4. Kadar drevesca sadim, pa takole ravnam: Najprej vtaknem kol sredi jame, potlej pospem nekoliko boljše zemlje po ruši in na njo postavim drevo, ki sem ga v to jamo namenil, ga privežem h količu, toda ne pretesno, da se laže z zemljo vred niža in useda. Z ostalo boljšo zemljo (če nimam posebno dobre pri rokah) skrbno zaspem korenine ter jih z roko lepo razprostem, in sicer tako, da ne ostane nič praznega in presledkastega med njimi. Nato zaspem jamo po vrhu s tisto zemljo, ki sem jo nazadnje vrgel iz jame, in okrog drevesa napravim jamice, da se deževnica ali sicer voda, ki z njo zalivam drevo, ne odceja, ampak ostaja okrog njega.

5. Če pa nastopi suho vreme, je treba drevesca pogostoma zalivati; ker so namreč plitvo posajena, se tudi hitreje suše kakor globoko stoječa, in tudi zemlja je okoli njih še rahla.

6. Drugo jesen si oskrbim, če je le moči, pepela, dobre prsti ali pa prav podelanega gnoja in pospem te tvarine po ruši ter jih precej globoko podkopljem, toda pazim, da se korenine ne poškodujejo. Patemtakem je zemlja okrog drevesca zrahljana in pognojena, korenine nimajo samo v jami, ampak tudi zunaj nje dovolj rahle prsti in živeža, kar jim prav dobro tekne, in zato rasejo drevesa kvišku, da je veselje. Tako gnojenje in rahljanje prsti je in bo drevesom vselej prav koristno, torej tudi v poznejših letih. Kar zaradi prekopane prsti okrog dreves nakosiš manj sena, dobiš toliko več otave.

Tako sadim in obdelujem svoja drevesca že več let, in rasejo mi veliko hitreje in se veliko bolje ob-

raščajo kakor druga. Zato to ravnanje vsakemu živo priporočam.

Važnost dušika za travnike,

ali

Tomasova žlindra in kalijeva sol, oziroma kajnit, dajo le v zvezi z dušikom največje pridelke.

Če naj rastline uspevajo, bodisi na travniku ali kjerkoli, morajo imeti za hrano vse redilne snovi, ki jih potrebujejo.

Za rastline potrebnih redilnih snovi je veliko, za nas kmetovalce pa hodijo le one v poštev, ki jih je v zemlji malo ali jih sploh nedostaja, da jih moramo dodajati, t. j. da zemljo gnojimo.

Med redilne snovi, ki jih moramo redno zemlji dodajati, oziroma ki zaradi njih gnojimo, so: dušik, fosforova kislina, kali in včasih tudi apno.

Travniki se pri nas splošno in redno gnoje šele kakih 20 let sem. Večina gnoji travnike z gnojem; kmetovalcev, ki bi gnojnico na travnike vozili, je, žal, še malo; mnogo naših gospodarjev se je pa poprijelo gnojenja travnikov z umetnimi gnojili, zlasti s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo, oziroma s kajnitom ali s pepelom.

Tisti, ki gnojijo samo z gnojem ali z gnojnico, ne delajo prav, pa tudi gnojenje samo z imenovanimi umetnimi gnojili ni popolno in ne privede travnika do najvišje mogoče rodovitnosti.

Hlevski gnoj in gnojnica dasta travniku pač dovolj dušika, a veliko premalo fosforove kisline in kalija, zato zraste na tako gnojenih travnikih pač velika trava, ki daje prazno in malovredno seno; travniki se pa vendar gosto ne zaledinijo, ker nedostaja malih, zlahtnih trav in zlasti raznih detelj, ki delajo gosto rušo, varujejo tla pred izsuševanjem in delajo seno redilno.

Gnojenje samo z umetnimi gnojili brezdvomno silno pospešuje rodovitnost travnikov, zato ker našim zemljam sploh nedostaja fosforove kisline in kalija in so rastline za gnojenje s temi redilnimi snovmi hvaležne. Vsled porabe umetnih gnojil se ruša zgosti in zlasti se prav močno zaplode in razmnože razne detelje. Tudi redilna vrednost sena se po umetnih gnojilih silno poviša.

Kakor smo pa gori povedali, tudi gnojenje samo s fosforovo kislino in s kalijem ne dovede travnika do največje plodnosti, kar je naravno. S takim gnojenjem se namreč detelje in njim sorodne rastline (metuljnice) dovedo do bobotnega razvitka, in če se to gnojenje redno ponavlja, potem se detelje tako razširijo, da skoraj zatro trave. Samo detelje na travniku pa ne morejo nikdar dati največjega pridelka, in sama detelja predolgo časa na enemistem prostoru tudi ne uspeva dovolj. Če pa travnik gnojimo razen s temi gnojili še z dušičnatimi, tedaj se to ne pripeti, marveč se tudi trave bujno razvijajo in jih detelja ne more zatreti.

Iz vsega tega sledi, da travnik, ki je redno gnojen s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo, oziroma s kajnitom, mora dobivati tudi dušičnatega gnojila.

Pri vsem tem pa opozarjamo še na neko okolščino. Dušik dobivajo rastline na naših travnikih največ ali skoraj izključno iz rastlinskih ostankov v zemlji, ki gnijejo in pri tem razkranjanju tvorijo dušičnate spojine, ki služijo rastlini v hrano. Ti ostanki pa morejo le tedaj v zemlji gniti, če je vreme dovolj toplo in zemlja segreta. Če imamo hladno pomlad, da se dušičnate spojine ne morejo tvoriti, potem je travnik redek, kar vsak kmetovalec iz skušnje dobro vidi. Kmetovalec, ki se je

učil kmetijstva, pa dandanes ve, kako je tej nepriliki odpomoči. V to svrhu imamo namreč prav preprosto sredstvo, in to je: travniškimi rastlinam dati dušika, ki ga morejo spomladi, ne glede na toploto, takoj užiti.

Dušik, ki ga morejo rastline spomladi takoj užiti, damo travniku z gnojnico, ki je navozimo pozimi ali spomladi, preden prične zeleneti, ali pa s čilskim solitrom, ki ga spomladi štupamo. Čilski soliter je sol, ki se v vodi takoj raztopi in dovede v zemljo dušik, kakršnega morejo rastline takoj užiti.

Ta spis imej nalogo, naše gospodarje opozoriti na veliko važnost gnojnice, in za tistega, ki je travnik gnojil z umetnimi gnojili, pa iz kteregakoli vzroka ni mogel in ne more travnika politi z gnojnico, da spomladi pošupa svoj travnik s čilskim solitrom. Čilskega solitra se vzame na oral travnika 60 do 70 kg ali 100 kg na ha.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 386. Ali so lanene tropine primerna krma za konje, in če so, koliko se jih sme na dan pokladati in kako? (A. P. v Sv. L.)

Odgovor: Lanene tropine pospešujejo predvsem tvorjenje mesa, tolščobe in mleka, dočim ne dajejo moči in zato niso prikladno krmilo za konje. Če konj redno dobiva veliko množino lanenih tropin, mu oslabe prebavila, želodec postane ohlapen in tudi driska se rada izcimi. Težkim konjem (mrzlokrvnim) in drugim (gorkokrvnim), kadar nimajo naporne dela, se lahko nadomesti nekoliko ovsa z lanenimi tropinami, in sicer se jih more dati na dan 1—2 kg. Lanene tropine je najbolje mešati med rezanico debelo zdrobljene ter je zmes le toliko z vodo poškopiti, da je žival ne more razpihovati.

Vprašanje 387. Koliko lanenih tropin na dan sme dobiti odraslo govedo in kako jih je pokladati? (A. P. v Sv. L.)

Odgovor: Lanene tropine se pokladajo govedi kakor otrobi in je njih množina odvisna od velikosti živali. Molzne krave morejo dobiti na dan največ 1½ kg, in voli, ki se pitajo, največ 3 kg lanenih tropin. Tropine se mešajo z drugo hrano, ki naj se po možnosti suha poklada, da jo je živina prisiljena dobro prežvečiti in osliniti, kar se pri mokri krmi ne zgodi in poleg tega ta dela prebavila ohlapna.

Vprašanje 388. Pri nas je neka družba kupila posestvo z namenom, da tam izvirajočo vodo zajame in jo napelje v sosedno kronovino za vodovod. Če se to zgodi, izgube trije mlinarji vodo, mejaši pitno vodo in priliko za pranje. Ali se tem ljudem sme voda kar tjavendan vzeti in ali imajo pravico do odškodnine? (I. K. v D.)

Odgovor: Vso zadevo je presoditi po vodopravnem zakonu. Kdor ima pravico ali služnost do porabe vode, mu te pravice nihče ne more vzeti, in kaka sprememba glede porabe vode se more doseči le na podlagi poravnave, ter je mlina odkupiti, ali pa njih lastnike odškodovati. To velja tudi za druge resnične služnostne pravice na vodi, kakor so pranje, napajanje živine, zajemanje pitne vode itd.

Vprašanje 389. Tik vasi je polje, in nekteri posestniki nalašč sejejo žito, da imajo priliko pritoževati se čez škodo, ki jo delajo kokoši. Kaj nam je storiti, ker drugače moramo kokoši zapreti ali njih rejo opustiti? (I. O. v V.)

Odgovor: V tem slučaju pač ni pomoči, kajti nikomur se ne more predpisovati, kako naj obdeluje svoje polje, in nihče ni zavezan pustiti, da bi se tuje kokoši pasle po njegovem svetu. Če nimate svoje paše, pač ne morete zahtevati, da naj Vam drugi Vaše kokoši rede.

Vprašanje 390. Pri nas napajamo živino na skupnem kalu, kjer je parcela, ki je bila pred par leti zagrajena. Živina včasih res stopi na to parcelo, kar lastnik parcele prepoveduje in zahteva povračilo škode, in sicer le od mene. Ali res moram samo jaz odškodnino plačati in goved privezано h kalu napajat goniti? (A. S. v L.)

Odgovor: Iz Vašega vprašanja je razvidno, da Vaša goved, ki hodi na kal, ne sme stopati na dotično parcelo, zato ste odgovorni za škodo, oziroma, četudi se nič ne dela, ne smete na ta način posegati v tujo last ali motiti mirno posest. Lastnik parcele je upravičen proti vsakteremu nastopiti, ki sega v njegovo last, in mu je dano na prosto voljo, samo proti Vam nastopiti in drugim tako ravnanje iz svoje volje pripustiti.

Vprašanje 391. Prodal sem prasiča domačemu mesarju, ki je zahteval od prodane živali živinski potni list. Ker nimamo mesogledca, sem naznanil županu, ki tudi vrši posel mesogledca, zato je prišel k meni na dom prasiča pogledat in je računal 3 krone. Ali ima župan pravico računati tako visoko pristojbino od živinskega potnega lista? (M. P. v M.)

Odgovor: Pristojbino za izdajanje živinskih potnih listov mora skleniti občinski odbor in sklep mora potrditi deželni odbor. Ta pristojbina sme znašati največ 16 h in strošek za potni list, ki je kvečjemu 2 h vreden. Iz tega torej morete posneti, da je župan nezakonito ravnal, če je zahteval 3 K. — Živinskega potnega lista pa sploh nima pravice dati mesogledec, temveč edinole župan ali njegov pooblaščenec.

Vprašanje 392. Naredil sem nov obokan hlev, ki ni premrzel in tudi ne pregorak. V tem hlevu ne gori nobena luč, ne sveča, ne svetilka. Kaj more biti temu vzrok? (S. M. v P.)

Odgovor: Vaš hlev je slabo prezračevan, zato se v njem nabira ogljikova kislina, ki jo živali izdihavajo. Ogljikova kislina je težak plin, ki se spodaj nabira in v njem vsaka luč ugasne. Z ogljikovo kislino napolnjen hlev je pa tudi zdravju živine škodljiv, in če se je toliko nabere, da niti luč več ne gori, potem je celo nevarno, da se živina poduši, in lahko se tudi človeku, ki pride v tak hlev, pripeti nesreča. Težka ogljikova kislina se drži pri tleh, zato je zlasti nevarna ležeči živini, in mnogokrat se je že pripetilo, da so našli v takem hlevu jutraj zadušene živali. Takoj poskrbite za zadostno prezračevanje hleva, in sicer najbolje z dovolj velikim oddušnikom v stropu, ki je vsaj po lesenem obođu enako dimniku izpeljan skozi streho in naj 1 m visoko nad streho sega. Za prvo pomoč pa prezračujte hlev stem, da odpirate okna in vrata.

Vprašanje 393. Imam majhen vinski sod iz bukovega lesa, kjer sem imel žganje, in da se ni preveč izdišalo, sem ga zalil z oljem. Sedaj ima posoda močan duh po olju in vsako vino, ki je prišlo v ta sod, je tudi dobilo duh po olju in ni bilo pitno. Kako mi je ravnati z vinskim sodom, da izgubi duh po olju? (V. L. v A.)

Odgovor: Napolnite sod z vročim lugom in čez 24 ur pridajte lugu kuhinjske soli. Na ta način se olje izpremeni v milo, ki se potem z vodo da iz soda izprati. Sod je toliko časa s čisto vodo izpirati, da postane popolnoma čist in izgubi ves duh po olju.

Vprašanje 394. Izvrstna krava molznica je dobila tretji dan po teletu zeleno klajo, vsled česar je dobila hudo drisko, ki se je vsekdar ponavljala, kadar je vnovič dobila take krme. Malomarna dekla je pa vrhutega kravo slabo molzla in ji je sploh slabo stregla. Kmalu po otelitvi je krava nehala molsti na en sasek, daje sedaj, ko je tretji mesec breja, samo 5 l mleka na dan in na dotični sasek

daje le včasih po malo mleka. **Ali bo krava več molzla, ko vnovič stori?** (A. D. v L.)

Odgovor: Krava je po oteletanju vsekako dobila bolezen v prebavilih, zato Vam nujno priporočamo poklicati živinozdravnika, ki more le na mestu dognati kakovost bolezni in nasvetovati pravo zdravljenje. Vaša krava je pa imela po porodu tudi notranjo vnetost vimena, ki je povzročilo pokvarjenje enega dela mlečne žleze in zato krava na en sasek nič ne molze. Bržkone je dotični del mlečne žleze tako pokvarjen, da se ne zboljša ob prihodnji otelitvi. Če kravo obdržite, je predvsem ozdraviti prebavila, če so še bolna, in z dobro molžo je poživiti delovanje mlečnih žlez.

Vprašanje 395. Kupil sem močno zažveplano vinske sode, vsled česar je dobilo vino okus in duh po žveplu. **Kako naj ravnam, da bo zažveplano vino zopet dobro in užitno?** (I. B. v K.)

Odgovor: Zažveplanih sodov niste dovolj izprali, in tako je prišlo žveplo v vino. Tako vino je predvsem zboljšati s pretakanjem in je potem počakati, da se samo zboljša; žveplova kislina se namreč sčasoma spoji z grampo in z jabolčnokislím kalijem in tako izgine iz vina.

Vprašanje 396. Ali smem porabiti zdrav sod od belega vina za slivovko in ali se mi ni bati, da slivovka nategne barvo od vina? (M. D. v M.)

Odgovor: Če sod od belega vina prav dobro izperete, potem ne ostane v njem nič barve od vina, in se Vam torej ni bati, da bi slivovka kaj te barve nategnila. Če še moker sod prav močno zažveplate, potem se v njem naredi žveplova kislina, ki tudi razkroji vinsko barvilo. Dobro zažveplan in zabiti sod potem čez par dni prav dobro izperite, da odstranite iz njega vso žveplovo kislino.

Vprašanje 397. Vsled letošnjega pomanjkanja krme pokladam govedí seno in slamo zrezano in poparjeno, vsled česar spravim tudi slabo krmo v prid. Pri nas nekateri trdijo, da taka mokra krma ni zdrava. Ali je to res, kajti jaz doslej še nisem zapazil slabih posledic? (M. S. v P.)

Odgovor: Ni napačno, na tak način slabo krmo narediti užitnejšo, vendar ni dobro pokladati izključno samo mokro krmo, ker žival take krme ne prežveči in ne oslini dovolj, zato je tudi ne prebavi zadostno, in govedo dobi od take krme ohlapna prebavila, ki so podvržena raznim boleznim. Ob letošnjih izrednih razmerah le parite del klaje, in sicer kar je slabšega, dočim drugi del, in sicer boljšega, vendarle pokladajte rajši suhega.

Vprašanje 398. Ali mi more sosed braniti delati vodovod čez njegov svet? (I. Š. v M.)

Odgovor: To je gotovo, da Vam sosed z vso pravico sme braniti napeljevanje vode čez svoj svet, ker nihče nima pravice posegati v tujo last, in v Vašem slučaju tudi Vi niste izvzeti, če vodovod še tako nujno potrebujete. Po sosedovem svetu morete položiti cevi le v sporazumu s sosedom, če naredite z njim posebno pogodbo.

Vprašanje 399. Ali se res voda zastrupi v svinčenih ceveh, če niso zažveplane, in kakšne cevi bolj priporočate, svinčene ali pocinkane železne? (I. Š. v M.)

Odgovor: Svinec je res strupen, a ga pride v svinčenih ceveh tako malo v vodo, da prav nič ni zdravju škodljiv. Sicer se pa v najkrajšem času notranja stran svinčene vodovodne cevi prevleče z neko neraztopno plastjo, vsled česar ne pride prav nič svineca v vodo. Svinčene cevi kakor tudi železne in celo, če so te pocinkane, so enako dobre za vodovod in je vedno od raznih okoliščin odvisno, za katere se je odločiti.

Vprašanje 400. Ali bi uspevale v našem kraju na Dolenjskem cepljene trte, ki pridejo iz vipavske doline? (M. T. v R.)

Odgovor: Da bi ne uspevale vipavske cepljene trte tudi pri Vas, ni dvoma, saj je v tem pogledu vse polno izkušenj, kajti prišlo je na Dolenjsko iz Vipavskega in celo še iz gorkejših krajev na Primorskem, veliko tisoč cepljenih trt, ki se prav izvrstno sponašajo. Če naročite na Vipavskem cepljene trte, se Vam torej prav nič ni bati zaradi tega, ker prihajajo iz gorkejšega podnebja, pač pa morate naročiti vrste, ki so Vašemu podnebju in Vašim gospodarskim razmeram prikladne.

Vprašanje 401. Meni je poginila dobro rejena svinja na pljučnici ter jo je vzel konjač, ki zahteva za to delo K 2.—plače. Jaz konjaču tega zneska nočem plačati, sklicujoč se na naredbo za konjedree v vojvodini Kranjski z dne 5. oktobra l. 1860., ki je bila v „Kmetovalcu“ objavljena. Konjač mi preti, da bo zahtevano plačo izterjal potom okrajnega glavarstva, in tudi okrajni živinozdravnik trdi, da omenjena naredba ni več v veljavi. Kdo ima prav? (J. L. v S.)

Odgovor: Naredba za konjedree na Kranjskem iz l. 1860. ima še vedno veljavo in Vi niste zavezani konjaču nič plačati, če ste mu prepustili celo mrhovino v njegovo last. Če ste pa zahtevali nepoškodovano kožo nazaj, potem pa imate plačati K 3.—, in sicer po eno krono za odvažanje, za odiranje in za zagrebenje mrhovine. Za odvažanje mrhovine je še posebej plačati po 50 vin. za vsake pol milje, če je konjač več kakor pol milje oddaljen.

Kaj delajo naše podružnice.

Čč. načelnštva podružnic prosimo, naj bodo tako prijazna ter naj nam pošiljajo kratka poročila o svojem delovanju, saj bo to njim v čast, tovarišicam pa v spodbudo.

Podružnica c. kr. kmet. družbe kranjske v Št. Vidu pri Ljubljani.

je imela svoj 15. kmetijski sestanek v nedeljo, 24. novembra t. l. Predaval je c. kr. okrajni živinozdravnik g. P. Miklavčič, kako je treba varovati kmetijstvu koristne ptice. Pojasnil je vsestransko to zadevo in priporočal krmljenje ptic pozimi in obešanje po naravi posnetih valilnic na pripravne kraje po vrteh. Lepo število poslušalcev je prav pazno sledilo zanimivim izvajanjem in k sklepu govornika glasno zahvaljevalo. Videlo se je, da naš kmetovalec ve ceniti drobne ptice in ima tudi srce za nje. Naše otroke je že šola navadila na krmljenje ptic, in se skoraj ne čuje o kakem razdiranju gnezd; odrasli bodo pa začeli skrbeti za varna gnezdišča in obešali valilnice.

Naša podružnica je imela 8. t. m. svoj redni občni zbor. G. načelnik Strukelj je pozdravil številne navzoče ude in podal račun, iz katerega se vidi, da ima podružnica sicer 79·80 K dolga, a nad 600 K vredne stroje. Med pregledovanjem računov je nadučitelj g. Žirovnik govoril o sajenju in naročanju sadnega drevja. Priporočal je sajenje zdravih debel v jame, ki so tem boljše, kolikor večje so in pa kolikor bolj z mešaním materijalom se napolniijo. Zaradi bližine mesta je priporočal saditi pozne namizne hruške, ki se lahko drago prodajajo.

Odbor je ostal skoraj dosedanji. Privzeli so vanj še g. Matjana iz Vižmarjev, namesto g. Zavašnika so pa izvolili gospoda Babnika za glinško podobčino. Govorilo se je tudi o nabavi motorja na bencin. Določnega se pa ni sklenilo še, dokler se ne ve, koliko podpore je pričakovati.

Kmetijske podružnice v Cerkljah pri Kranju

redni občni zbor se je vršil dne 13. decembra 1908 ob obilni udeležbi udov kakor druga leta pri „Matevžu.“

Po poročilu g. načelnika And. Kmeta o podružničnem delovanju v tem letu, posebno o poročilu podružnične drevnice, sta podala poročila o dohodkih podružnične slamo-reznice, oziroma žitnega čistilnika, Fr. Kepec in Štefan Kerč. Istotako se je ob tej priliki določila odškodnina za porabo moštne stiskalnice za neude kmet. družbe.

Po vplivu kmet. podružnice se je pričelo v tem letu cepljenje prasičev proti rdečici. Cepljenje je zvrševal g. Korošec, višji okrajni živinozdravnik iz Kranja. Obžalujemo, da niso udje pri tej priliki povedali skušenj iz svojega opazovanja, koliko cepljenje pomaga proti rdečici. Cepljenje namreč še ni znanstveno dokazano, v koliko kljubuje proti kužnini. — To se mora popraviti takoj ob prvi priliki, pri kakem kmetijskem sestanku, ki se jih to zimo več priredi. — Vršil se je tudi dvodneven kmetijski tečaj v Cerkljah. Med predlogi se je oglasil g. Lapajne, kterege predlog meri na to, da podružnica kupi čistokrvnega bika. Tudi Fr. Kepec iz Cerkelj je priporočal ta predlog; posebno je hvalil živino v selški dolini, ki jo je videl ob priliki, ko je tamkaj potoval. Jenko je pojasnil nasproti tema govornikoma, da je v prvi vrsti dolžnost občine, skrbeti za biko, ker je to dolžna po zakonu. V selški dolini je k dobremu plemenu mnogo pripomogla ondotna živinorejska zadruga, ki je na Kranjskem edina, ki kolikor toliko deluje. Če bi se ustanovila živinorejska zadruga, bi z doneski občine, dežele, države k boljši živinoreji mnogo pripomogli; tudi podružnica bi po svojih močeh kaj žrtvovala v ta namen; a z blagajniškim ostankom 30 K na nakup bika ni misliti. Vsekako pa je potrebna za dosego takega namena gospodarska skupnost in edinost, ki se lahko doseže, če se opuste osebna in morebitna druga nasprotstva, t. j. da se v osebnem občevanju goji le to, kar družji, in opušča vse ono, kar razdružuje kmeta med seboj.

V letu 1909. se bodo mesečno prirejali kmetijski, gospodarski sestanki, kamor se bodo vabili razni kmetijski veščaki in strokovnjaki. Prvi sestanek se bo vršil dne 10. januarja. Podružnica je izrekla željo, da naj bi se govorilo o živinoreji: bikih, mrjascih, hlevih in svinjakh.

Umetni gnoj ima odsedaj podružnica vedno v zalogi, na kar se udje posebno opozarjajo, da opozore ljudstvo na to. Prodaja se po svojih kupnih cenah, priračunši voznino in obresti založenega denarja. Zalogo ima Janez Galjot, posestnik v Cerkljah, kamor naj se vsakdo zaradi gnojil obrača. Sedaj se dobiva žlindra in kalijeva sol; za gnojiltev ajde bo pravočasno priskrbljen rudninski superfosfat.

Klajno apno pa prodaja v imenu podružnice Mat. Kern.

Na sv. večer je bila prva odborova seja podružnice, ki se bodo v bodočem letu morale redno vršiti.

Kar je luči olje, kar je kolesom mazilo, to je pravemu organizatoričnemu delu kmetijskih podružnic delo med letom v odborih. Čim marljiveje in vztrajneje delajo odborniki v podružnici, o tem lepšem uspehu se glasi poročilo na občnem zboru.

Kmetijske novice.

Važno za konjerejce na Dolenjskem. Konjerejskemu odseku c. kr. kmetijske družbe je c. kr. ministristvo za obrambo naznanilo, da pride 9. marca 1909 vojaška komisija v Št. Jernej nakupovat konje za vojaštvo. — Konjerejce in posestnike konj opozarjamo, naj s primernim krmljenjem, snaženjem in s pravilnim ravnanjem svoje konje toliko pripravijo, da bodo ugajali nakupovalni komisiji, ker to zadnje dni ni več mogoče storiti.

Obdarovani stari posli. Za darila iz cesarja Franca Jožefa I. zaklada za stare, zveste kmetijske posle se je oglasilo 30 prosilcev. Obdarovanih je bilo z darili po 20 K naslednjih 10 poslov, ki najdalje služijo in doslej še niso bili obdarovani: Bregar Anton v Izlakah (60 let službe),

Čerin Andrej v Mekinah (60), Golob Matevž v Vodica (60), Jeran Helena v Šmarci (60), Bregar Janez v Izlakah (50), Šarc Jakob na Homecu (50). Kreačič Marija v Draščih (45), Pezdirec Jurij v Draščih (45), Kramar Marija v Želmljah (44) in Srebotnjak Jakob v (Rakitniku 43).

Deželni odbor kranjski je od društva „Pravnik“ v Ljubljani zase kupil več knjig in izdal okrožnico 28. okt. 1908, št. 12.693., ki slove: „Društvo Pravnik“ v Ljubljani izdaja knjige pravniške vsebine v slovenskem jeziku. — Ker tako nastane priročna izdaja zakonov in veljavnih predpisov, ki so z njimi v zvezi, je vse hvale vredno, da je društvo „Pravnik“ naprosilo c. kr. deželnosodnega svetnika dr. Edvarda Volčiča v Novem mestu, da je pričel urejevati napominane knjige. Ni dvomiti, da tudi avtonomni uradi, kakor občine, okrajnocestni odbori, zdravstveno-okrožni zastopi potrebujejo take knjige, ker jim dajo pojasnila v marsikterih težavnih vprašanjih. — Zategadelj deželni odbor knjige priporoča v nakup, ker bodo lajšale uradovanje. Zaznamek teh knjig se je že večkrat objavil v našem listu.

Družbene vesti.

** Vsakega p. n. dosedanjega gosp. uda, oziroma naročnika, prosimo, da naj nam ostane zvest tudi v novem letu ter naj nam vsak pridobi vsaj po enega novega uda. To gotovo ni težko v ožigled mali letnini 4 kron. Te prošnje pa ne stavimo zaradi dobičkarije, saj vsak ud dobro ve, da družba nima od udov nič, kajti 2 kroni hodita na list, ki družbo več stane, drugo polovico letnine pa dobe podružnice. Z osirom na ugled je pa važno, da je družba močna. Glede na vsebino lista pa obetamo, da jo bomo, kakor doslej vsako leto, tudi v prihodnjem letu sboljšali, bodisi glede velikosti kakor glede kakovosti. Že letos smo list toliko povečali, da je prišlo na vsako številko po dve strani več beriva.*

* Današnja številka je zadnja v tem letu, prihodnja izide 15. januarja leta 1909. Še enkrat prosimo vse tiste, ki ostanejo še dalje družbeni udje, oziroma naročniki „Kmetovalca“, ki pa niso še plačali letnine, oziroma naročnine, naj jo izvolijo precej plačati. Prvo številko prihodnjega letnika pošljemo brez izjeme vsem dosedanjim prejemnikom, zato pa prosimo, naj je nihče ne vrne, čeprav prestane biti ud ali naročnik, ker drugo številko pošljemo brez izjeme samo tistim, ki do tistega časa plačajo letnino, oziroma naročnino.

* Častita načelništva podružnic in gg. družbene ude, ki so za naročene gospodarske potrebščine v l. 1908. še na dolgu, **nujno** prosimo, naj z ostanke nemudoma poravnajo, ker družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, in mora tudi račne za l. 1908. takoj zaključiti. Bodi to zadnji opomin!

* Glede oddaje sadnega drevja v l. 1909. opozarjamo na razglas med uradnimi vestmi v tej številki.

* Nemško družbeno uradno glasilo „Der Landwirt“ prične izdajati c. kr. kmetijska družba kranjska s l. januarjem 1909, ki ga bodo dobivali družbeni udje nemške narodnosti namesto dosedanjega „Oekonomia“. List bo urejeval slično „Kmetovalcu“ potovalni učitelj in tajnik podružnice c. kr. kmetijske družbe v Kočevju g. Bazilij Pregl. Za sedaj bo to nemško družbeno uradno glasilo izhajalo v Kmetovalčevi obliki glede velikosti, in sicer dvakrat na mesec na eni tiskovni poli z inserati vred. Zaradi izdaje nemškega glasila ne zadenejo družbe nikaki novi stroški, ker odpade naročitev na „Oekonomia“, ki družbo ravno toliko stane.

* **Poziv podružnicam c. kr. kmetijske družbe kranjske.** Sedaj, ko so spravljene poljski pridelki in se je delo skrhilo, se kmetovalci zopet lahko shajajo ter delujejo za organizacijo svojega stanu. Sedaj je tudi čas za podružnice, da sklicujejo shode, se dogovarjajo o bodočem delovanju ter delajo v to svrhu primerne sklepe. Nujno pozivamo podružnice, naj dobro porabijo zimski čas ter naj pridno delujejo v prid kmetijstvu. Načelnštva podružnic ali njih druge sposobne činitelje pa lepo prosimo, naj nam redno pošiljajo poročila o delovanju podružnic, da jih priobčimo v družbenem glasilu, njim samim na čast in v spodbudo drugim podružnicam.

* **Tomasova žlindra se v l. 1909. podraži!** V sled slabših kupčijskih razmer, zlasti na Nemškem, je znatno padlo izdelovanje železa iz železne rude, ki ima fosforovo kislino v sebi, zato se prideluje tudi manj Tomasove žlindre, dočim na drugi strani kmetijstvo vedno več tega gnojila potrebuje. Tvorcnice za Tomasovo žlindro, ki so vse med seboj zvezane, izkoriščajo ta položaj in so za l. 1909. zvišale ceno kilogramskemu odstotku fosforove kisline v Tomasovi žlindri za $3\frac{1}{2}$ h, torej bo 16% žlindra za 56 h, 17% za $59\frac{1}{2}$ h, 18% za 63 h, 19% za $66\frac{1}{2}$ h in 20% za 70 h pri 100 kg dražja. Cene, ki bo po njih naša družba Tomasovo žlindro v l. 1909. oddajala, bodo v prihodnji številki „Kmetovalca“ končno določene. Že naprej povemo, da so nam združene tvornice za Tomasovo žlindro manj blaga za l. 1909. dale na razpolago, kakor ga utegnemo potrebovati, zato bo prihodnje leto s Tomasovo žlindro tesno in bo mogoče le tistim postreči, ki bodo prvi, t. j. dovolj zgodaj poslali naročila. Tudi je dvomljivo, če pride Tomasova žlindra po morju v Trst in bo tamkaj zaloga. Drugače bo žlindra prihajala po železnici, kar bo povzročalo zamude, in bo le tedaj mogoče točno postrezati, če bodo naročila vedno dovolj zgodaj dohajala.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat po 8 K 100 kg z vrečo vred.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 — 13% kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Odjemalcem Tomasove žlindre** javljamo, da ima družba sedaj za nadrobno razprodajo le nekaj vagonov 19% Tomasove žlindre v Ljubljani na razpolago. 100 kg te žlindre stane K 7.40 v Ljubljani.

* **Močna krmila**, in sicer lanene tropine, ima družba vedno v zalogi ter jih oddaja po 19 K. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

* **Sezamovih tropin** do meseca februarja 1900 ni več dobiti v tvornicah, ker je dotodaj ves izdelek že razprodan, zato družba ne sprejema več naročil na te tropine do februarja, ko jih zopet dobi.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 60 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljave na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi da se napenjanje govodi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi koma po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 21. decembra 1908.

Posvetovanje je vodil družbeni predsednik g. komercialni svetnik Povše, navzoči so Lili: podpredsednik g. veletržec Knez in odborniki gg. Gombač, Kalan, baron Liechtenberg, A. Pavlin, F. Pavlin, Rohrman, dr. pl. Wurzbach, Žirovnik in družbeni tajnik ravnatelj Pirc.

Ob pričetku seje je družbeni predsednik naznanil, da se je c. kr. kmetijska družba v družbi z vsemi drugimi glavnimi kmetijskimi zastopi drugih dežel udležila šestdesetletnice Nj. Veličanstva presvetlega cesarja s posebno spomenico v obliki albuma, ki se neposredno predloži presvetlemu cesarju. Poleg tega se je družba spominjala tega izrednega slavlja s posebnim spisom v „Kmetovalcu“, ki je bil opremljen s podobo visokega stavljence. Predsednik je pri seji še enkrat izrazil željo, da bi dal Bog našemu preljubemu vladarju še mnogo let vladati zveste svoje narode.

Družbeni predsednik se je tudi spominjal najvišjega odlikovanja, ki ga je bil deležen ob proslavi vladarjeve 60letnice družbeni tajnik, ter mu je v imenu glavnega odbora čestital na tem odlikovanju, ki gre tudi na rovaš družbe, in je izrekel nado, da bo odlikovanec imel priliko še mnogo let enako kakor doslej posvetiti svoje sile družbeni zadači. Tajnik je iskreno zahvalil gosp. predsednika kakor ves odbor za čestitko, obljubil je ustreči predsednikovi želji ter je rekel, da smatra odlikovanje predvsem tudi za priznanje družbenemu delovanju.

Glavni odbor je uredil nekatere notranje družbene zadeve, ki se tičejo delovanja v pisarni, zlasti je uredil nekatere potrebne razmere med družbenim uradništvom ter je določil pisarniške ure tako, da bo družbena pisarna ves dan, t. j. od osmih dopoldne do šestih zvečer odprta. Pri tej priliki so bile tudi rešene nekatere prošnje družbenih uslužbencev v zmislu zakona in družbenih pravil.

Ker lastnik poskusnega dvorca na Viču, ki ga ima družba v najemu, stavi zvišano zakupno ceno, kakršne družbi ni mogoče plačevati ob sedanjih dragih mezdah, je glavni odbor sklenil zakup tega dvorca opustiti ter je naročil zakup pravočasno odpovedati.

Vsled poziva c. kr. kmetijske družbe v Krakovem se je glavni odbor izrekel na podlagi obširnega in temeljitega poročila družbenega odbornika g. dr. pl. Wurzbacha, da se gotove sporne zadeve, ki se tičejo zakupninskih pravnih, dodele pri sodišču senatom, ki naj jim bodo dodeljeni tudi sodniki lajki iz kmetijskega stanu, in da se zakonsko določi tudi priziv v malenkostnih pravnih.

Na podlagi razpisa daril za stare, zaslužne kmetijske posle iz tozadavnega jubilejnega zaklada je došlo glavnemu odboru trideset prošelj, in glavni odbor je določil nagraditi deset takih poslov, ki v eninisti službi služijo od trinštirideset do šestdeset let.

Glavnemu odboru je bilo obljubljenih štiritisoč kron državne podpore za premovanje zboljšanih hlevov ter je na podlagi svoje-

časnega razpisa došlo 91 prošelj za te nagrade od kmetovalcev, ki so svoje hleve do 1. septembra t. l. zboljšali. Vsi priglašeni hlevi so se pregledali in natančno popisali, ter se lahko reče, da so vsi ti hlevi resnično bolj ali manj popravljani; vendar popravila v nekaterih hlevih ne odgovarjajo popolnoma zahtevam razglasa, ki je bil sestavljen na podstavi določil c. kr. kmetijskega ministrstva, in tako se je glavni odbor mogel ozirati samo na 68 prosilcev, ki so svoje hleve tako popravili, da vsekako zaslužijo nagrado. Med temi 68 hlevi so pa seveda različni, in sicer bolj ali manj vzorno prirejani. Če se dovoljena podpora med lastnike teh 68 hlevov razdeli, pride pač na enega čisto neznatna vsota, zato se je glavni odbor obrnil s posebno vlogo na c. kr. kmetijsko ministrstvo za zvišanje podpore, kar se je po prizadevanju družbenega predsednika, ki je osebno v c. kr. kmetijskem ministrstvu posredoval, tudi posrečilo. Glavni odbor je na podlagi podrobnega popisa popravljenih hlevov te razdelil v štiri razrede ter je sklenil omenjenemu ministrstvu predlagati štiri prosilce z nagrado po K 300, 15 prosilcev z nagrado po K 200, 22 prosilcev z nagrado po K 100 in 27 prosilcev z nagrado po K 50.

Glavni odbor je sklenil izdajati počeniši z novim letom svoje nemško uradno glasilo za družbene ude nemške narodnosti pod imenom »Der Landwirt«, ki bo izhajalo v Kočevju pod uredništvom ondnotnega potovalnega učitelja Bazilija Pregla, in sicer po dvakrat na mesec v obliki »Kmetovalca« in po možnosti enake vsebine. Tudi to nemško uradno družbeno glasilo mora biti strogo strokovno in se v ničemer ne sme dotikati kterejakoli političnega vprašanja.

Na podlagi došlih prošelj je glavni odbor razdelil dovoljeno državno podporo za družbene drevesnice, in sicer dobe to podporo podružnice v Cerkljah, v Gorenji vasi, v Rovtah, v Sodražici, v Šmartnem pri Litiji in na Vačah.

Glavni odbor je vzel na znanje odlok c. kr. kmetijskega ministrstva, da je Vinku Črnetu v Gorjah dovoljenih K 500 državne podpore za njegovo prizadevanje v proseh prasičereje in istotako vodstvu Marijanišča v enake namene v gospodarstvu družbene gospodinjstva šole.

Prošnjo osrednje perutinarske zadruge v Ljubljani za državno podporo je glavni odbor sklenil toplo priporočeno vrniti c. kr. deželni vladi.

Vsled vprašanja c. kr. deželne vlade se je glavni odbor izrekel za naknadno dovolitev že izvršene preložitve enega semnja v občini Sv. Križ pri Litiji.

Prošnjo mlekarke zadruge v Št. Vidu pri Zatičini za drž. podporo je glavni odbor sklenil toplo priporočeno predložiti c. kr. deželni vladi.

Na poziv deželnega kulturnega sveta v Pragi je glavni odbor sklenil pridružiti se korakom, ki naj zabranijo neopravičeno obdavljanje malih vzajemnih društev za zavarovanje govedi, ki so zgolj dobrodelne naprave in nikjer ne delujejo z dobičkom, ki bi ga bilo upoštevati.

Družbeni odbornik g. višji stavbni svetnik F. Pavlin se je naprosil naj izdela poročilo o razmerah na Kranjskem glede posledic uravnavanja voda iz kmetijskega stališča, in to vsled prošnje deželnega kulturnega sveta v Pragi.

Vsled dopisa družbene podružnice v Kamniku glede ravnanja z nekaterimi udi je glavni odbor določil odgovor v zmislu družbenih pravil. Istotako je glavni odbor vzel na znanje ukrenitve vodstva družbene pisarne glede sestave programa za poučni izlet na Koroško, ki ga namerava prirediti podružnica v Kamniku.

Leta 1909. se priredi na Dunaju mednarodna lovska razstava ter je glavni odbor pozvan, naj v razstavno komisijo imenuje svojega odposlanca. Glavni odbor je sklenil naprositi svojega uda g. podpredsednika državnega zbora Josipa Pogačnika, naj družbo zastopa v tej komisiji.

Glavni odbor je z veseljem vzel na znanje, da je c. kr. kmetijsko ministrstvo sklenilo popolnoma poplačati ves ostanek stroškov letošnjega mlekarkega tečaja na Vrhniki.

Vsled dopisa c. kr. deželne vlade se je glavni odbor izrekel za nabor konj za c. kr. vojno za čas od 1. maja do 15. junija.

Glavni odbor je vzel na znanje poročilo mlekarke zadruge v Št. Lovrencu o porabi državne podpore.

Glavni odbor je sklenil na pristojnem mestu izposlovati, da se kužna vnetost spolovil pri govedih sprejme v novi zakon, ki se tiče zatiranja in odvratanja kužnih bolezni pri domači živini.

Na poziv avstrijskega središča za varstvo kmetijskih in gozdarskih koristi je glavni odbor sklenil naprositi družbenega predsednika g. komercialnega svetnika Povšeta, da izdela poročilo o zelenih spremembah novega zakona glede zatiranja in odvratanja kužnih bolezni pri domači živini.

Na predlog družbenega predsednika je glavni odbor sklenil obrniti se z utemeljeno prošnjo na c. kr. kmetijsko ministrstvo in na Kranjski deželni odbor, da naj se ustanovi v najkrajšem času na Kranjskem še ena kmetijska gospodinjstva šola, morda le z zimskim tečajem, in sicer za gojenke iz kmetijskega stanu, in to s pogloblitim namenom, da se predvsem praktično naobrazijo v gospodinjstvu, zlasti pa v kuhanju, šivanju in oskrbovanju domačih živali.

Za nove ude so se zglasili in so bili sprejeti gg.: Aničič Josip, kaplan in pomož. učitelj v Zvonci; Oven Matija, posestnik v Dravljah; Gospodarsko bralno društvo na Bukovem; Pifko Frančišek, posestnik v Novi vasi; Erbežnik Josip, posestnik v Gorenjem Polju; Fink Frančišek, posestnik v Meniški vasi; Mesnesel Edvard, posestnik na Viču; Medved Miroslav, posestnik in trgovec v Dolskem; Zajec Josip, posestnik v Vel. Račni; Perme Frančišek, posestnik v Predoljah; Macarol Anton, posestnik v Sežani; Oven Jožef, posestnik na Vel. Ilovi gori; Poljšak Rozina, posestnik v Šmarji; Žlindra Matevž, posestnik v Vel. Poljanah; Škofec Josip, posestnik v Britofu; Hlavka Albert, izdelovalec kirurg. instrumentov v Ljubljani; Dellavedova Josip, posestnik v Padeni pri Siziolah; Pollak Karol, inženir v Trziču; Cah Ivan, posestnik v Kortinah; Polak Pavla, inženirjeva vdova v Trziču; Marolt Jakob, posestnik in gostilničar v Žerovnici; Remškar Josip, posestnik na Brezovici; Hlebanja Ivan, posestnik v Podkorenu; Schwegel Rudolf, državni potovalni učitelj za kmetijstvo v Tolminu; Nabrgoj Frančišek, posestnik v Lozicah; Pestel Filip, posestnik v Podragi; Žvanut Ivan, posestnik v Lozicah; Žgur Frančišek, posestnik v Lozicah; Nabrgoj Anton, posestnik v Lozicah; Fabčič Josip, posestnik v Orehovici; Batista Frančišek, posestnik v Zarečici; Baša Miha, posestnik v Mali Bukovici; Simčič Josip, posestnik v Zabičah; Novak Josip, posestnik v Jablanici; Možina Anton, posestnik v Podstenjah; Skok Ivan, posestnik v Topolcu; Hrvatina Anton, posestnik v Jablanici; Renko Josip, posestnik v Zarečici; Glavič Jožef, posestnik v Škofljah; Merčun Josip, posestnik v Drtiji; Plešič Anton, župnik in Gradišah; Pancar Frančišek, posestnik v Poljanah; Jančar Jožef, posestnik v Sevnem; Bedene Simon, posestnik v Sevnem; Nikler Frančišek, posestnik v Stari gori; Bartol Jakob, posestnik na Hribu; Debeljak Ivan, posestnik in čevljar v Šegovi vasi; Lavrič Jernej, posestnik v Travniku; Kordiš Jakob, posestnik na Hribu; Rus Anton, posestnik v Travniku; Rus Anton, posestnik v Travniku; Bartol Frančišek, gostilničar v Travniku; Zbačnik Gregor, čevljar v Travniku; Ruparčič Frančišek, posestnik v Travniku; Mikolič Ivan, posestnik v Beli vodi; Benčina Ivan, posestnik in gostilničar v Travniku; Ivanetič J., pos. in gost. v Metliki; Kastelec A., pos. v Rosalincah; Popovič Gabrijel, posestnik v Vinomeru; Grebenc Frančišek, posestnik v Lazih; Tekavec Tomaž, posestnik v Hrovači; Petek Frančišek, posestnik v Ribnici; Kutnar Josip, posestnik na Potoku pri Muljavi; Selak Anton, posestnik na Mrzlem vrhu; Gabrijan Mihael, posestnik v Žiljah; Čadonič Marko, posestnik v Balkovcu; Grdun Miko, posestnik v Grduni; Pavlakovič Jure, posestnik v Grduni; Kubar Frančišek, posestnik in kovač v Vidmu; Grad Matevž, posestnik v Beričevem; Mohar Makso, posestnikov sin v Dolskem; Vintar Frančišek, posestnik in gostilničar v Hruševcu; Možina Ivan, posestnik v Dol. Straži; Kovačič Janez, posestnik v Ostrožnem brdu; Žakelj Ivan, posestnik na Breznici; Banič Ignacij, krojač v Stari vasi; Bambič Frančišek, posestnik v Grmuljah; Jerič Frančišek, krojač v Škocijanu; Kirar Josip, posestnik v Zavinku; Kralj

Frančišek, posestnik v Zagradu; Kočvar Janez, posestnik v Stari vasi; Lahne Janez, posestnik v Klenoviku; Mlakar Josip, posestnik v Brinovcu; Povše Frančišek, posestnik v Zagradu; Resnik Frančišek, občinski sluga v Škocijanu; Šinkovec Janez, posestnik v Zagradu; Štrk Jakob, posestnik v Hrastuljah; Tramte Josip, posestnik v Žloganju; Dolenc Andrej, posestnik v Kočah; Bole Janez, posestnik v Kočah; Češnik Ivan, posestnik v Žejah; Boštjančič Anton, posestnik v Kočah; Bole Jakob, posestnik v Kočah; Bole Jakob, posestnik v Kočah; Tominec Jakob, posestnik v Kočah; Ambrozič Frančišek, posestnik v Bereči vasi; Predovič Peter, posestnik in trgovec v Hrastu; Polak Janko, nadučitelj v Doleh; Borštnar Josip, trgovec v Sv. Križu; Zidar Ignacij, posestnik v Tibaboju; Turk Anton, nadučitelj v Sv. Križu; Kaferle Anton, posestnik v Klancu; Mrhar Friderik, posestnik v Gobjniku; Pipan Josip, posestnik v Čepljah; Kotar Janez, posestnik v Gorenji vasi; Sluga Josip, posestnik v Jelenjah; Trentelj Frančišek, posestnik v Novi gori; Potrubejš Josip, posestnik v Tibaboju; Jereb Frančišek, posestnik v Hrašah; Šuštar Anton, posestnik v Trpčanah; Muc Marko, posestnik v Čudnem selu; Brezovar Matija, učitelj v Št. Rupertu; Bracar Josip, posestnik v Homu; Dolar Primož, graščak v Kotu; Erpič Alojzij, posestnik v Mladatičah; Erpič Ursula, posestnica v Mladatičah; Fišter Matija, posestnik v Dolini; Golčar Janez, posestnik v Hribu; Grozde Andrej, posestnik v Vodalah; Gorenec Vincenc, posestnik v Mladatičah; Gregorčič Matija, posestnik v Hrastnem; Golob Janez, posestnik v Homu; Gorenec Janez, posestnik v Hrastnem; Gregorčič Frančišek, posestnik v Rakovniku; Globevnik Alojzij, posestnik v Šmarjeti; Hočvar Josip, posestnik v Sv. Križu; Kravcar Josip, posestnik v Volčjih njivah; Kolenc Frančišek, posestnik v Brezovšci; Kovpar Alojzij, posestnik v Artičah; Kuselj Alojzij, posestnik v Češnjevcu; Krivec Martin, posestnik v Češnjicah; Lukek Alojzij, posestnik v Kremenu; Mostar Anton, posestnik v Škrjančah; Majcen Janez, posestnik v Prelesjah; Marolt Josip, posestnik v Bistrici; Martinčič Jakob, posestnik v Čelovcu; Okorn Marija, posestnica v Tržišču; Pelko Frančišek, posestnik v Tržišču; Pelko Janez, posestnik v Tržišču; Pižmoht Anton, posestnik v Trsteniku; Peterlin Frančišek, posestnik v Trebelnem; Pucelj Josip, posestnik v Logu; Rugelj Janez, posestnik v Brezovšci; Rugelj Ignacij, posestnik v Zabukovju; Stušek Janez, posestnik v Mostecu; Starič Frančišek, posestnik v Gor. Jesenicah; Šinkovec Anton, posestnik v Jeperjeku; Škoda Frančišek, posestnik v Hrastnem; Tomič Frančišek, posestnik v Trebelnem; Urigelj Josip, posestnik v Podgori; Urbič Janez, posestnik v Okrogu; Udovč Josip, posestnik v Vrhu; Vavtar Karol, posestnik v Volčjih njivah; Vršaj Josip, posestnik v Mirni; Vovk Janez, posestnik v Suhu gori; Zaplatar Frančišek, posestnik v Volčjih njivah; Zakrajšek Jernej, posestnik v Migovci; Zupan Frančišek, pos. v Prelesju; Žonta Frančišek, pos. v Prelesju; Beljan Anton, posestnik v Kosteju; Žagar Jakob, posestnik v Dolnji Žagi; Podgoršek Josip, posestnik v Vevčah; Pate Anton, posestnik in mlinar v Ivanji vasi.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Št. Vidu pri Vipavi, ki bo v nedeljo, 10. januarja 1909 ob treh popoldne v načelnikovih prostorih.

SPORED:

1. Poročilo načelnika.
2. Računi leta 1908.
3. Volitev novega odbora.
4. Razni predlogi in nasveti.

Kmetijska podružnica v Št. Vidu pri Vipavi,
dne 19. decembra 1908.

Janko Rudolf, t. č. načelnik.

Vabilo

na

I. kmetijski sestanek,

ki ga priredi

kmetijska podružnica v Cerkljah pri Kranju

v nedeljo, dne 10. januarja 1909 v prostorih Matevža Kerna
tako po popoldanskem cerkvenem opravilu.

Govor bo o umni živinoreji.

Vstop vsakemu kmetovalcu prost. Udje kmet. družbe naj vpeljejo svoje sosedje in znanec v obilnem številu, tem bolj, ker je snov predavanja velevažna.

Kmetovalci! Čim več se nas udeleži predavanja, tem gotovjeje je znamenje, da delo kmetijske družbe zori, da pada zrnje pouka na rodovitno zemljo. Tolažba je pa tudi njegovniku, da njegov trud ni zastonj.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Cerkljah pri Kranju.

Andrej Kmet, načelnik.

Vabilo.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe kranjske v Komendi bo imela svoj redni občni zbor v nedeljo, dne 3. januarja 1909 ob treh popoldne v društveni dvorani.

SPORED:

1. Poročilo o delovanju podružnice in račun.
2. Plačevanje udnine.
3. Razni predlogi.

Kmetijska podružnica v Komendi,

dne 15. decembra 1908

Ivan Štercin, načelnik.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi l. 1909.

Gg. ude prosimo, naj svoje naročitve na sadno drevje prilgase pri svojih podružnicah, oni pa, ki niso uvrščeni v podružnice, v družbeni pisarni v Ljubljani ustno ali pismeno. V vsaki pismeni naročitvi je povedati, na katero železniško postajo je drevje poslati.

Oddajalo se bo visoko in pritlično drevje. Ker zaloga posameznih skupin in različnih vrst ni velika, si družba pridržuje pravico, da preobilne naročitve skrči in namesto naročenih vrst, ki so že pošle ali jih sploh nima, dá drevesa drugih primernih vrst, če jih bo še imela.

Naročitev na veliko število dreves družba ne bo zvrševala, ker je njena naloga pospeševanje sadjarstva po deželi sploh, in zato skrbi, da se dobre vrste kolikor mogoče razširijo med kmet-skimi posestniki.

Pri naročanju veljajo tele določbe:

1. Podružnica sklene, ali vzame za svoje ude brezplačna drevesca ali ne. Če jih vzame, potem mora poslati vso udnino glavnemu odboru v Ljubljano, če jih pa ne vzame, ji ostane polovica udnine za podružnične namene; le udnino gg. učiteljev mora vso poslati glavnemu odboru.
2. Če podružnica obdrži polovico udnine, morejo njeni udje dobiti po štiri drevesca za znižano ceno 2 kron.
3. Cena za vse drugo drevje je 80 vinarjev za drevesce.
4. Navedene cene veljajo na mestu drevesnice, oziroma na mestu kolodvora, in sicer s zavojem vred.
5. Vsa naročila je treba vsaj

do 15. februarja 1909

sporočiti družbi. Kdor do tega časa ne naroči brezplačnega drevja, potem ne bo imel več pravice do njega.

6. Če bi utegnili kaj drevja ostati čez naročitve družbenih udov, ga morejo dobiti neudje po 1 K 20 h drevesce.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.